

Тому з метою унормування питання зміни істотних умов застосування запобіжного заходу, пропонуємо ч. 1 ст. 200 КПК після слів «про зміну запобіжного заходу» доповнити словами: «зміну істотних умов застосування домашнього арешту, розміру застави, заміну поручителя».

Список бібліографічних посилань: 1. Мироненко О. В. Зміна запобіжних заходів у досудовому провадженні: проблеми й недоліки процесуального порядку. *Право і суспільство*. 2014. № 6.2 (3). С. 223–229. 2. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 26 берез. 2013 р., спр. № 461/3280/13-к // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/45508235> (дата звернення: 27.09.2017). 3. Ухвала слідчого судді Жовтневого районного суду м. Маріуполя Донецької області від 14 квіт. 2017 р., спр. № 263/4944/17 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65989893> (дата звернення: 27.09.2017). 4. Татаров О. Ю. Деякі питання застосування заходів забезпечення кримінального провадження за новим КПК України // Впровадження нового Кримінального процесуального кодексу України в правоохоронну діяльність та навчальний процес: досвід та шляхи удосконалення: матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 5 квіт. 2013 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2013. С. 20–25. 5. Завтур В. А. Поручитель як суб'єкт доказування: визначення процесуальних можливостей // Теорія та практика кримінального процесуального доказування: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Івано-Франківськ, 24 берез. 2017 р.). Івано-Франківськ, 2017. С. 58–60.

Одержано 03.10.2017

УДК 343.1

Ельчін Фирдовси огли ІСКЕНДЕРОВ,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри організації
судових та правоохоронних органів
Національного університету
«Одеська юридична академія»

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ДОКАЗУВАННІ

Кримінальне процесуальне доказування як нерозривна єдність пізнавально-практичної та розумової діяльності здійснюється уповноваженими суб'єктами. Глава 4 чинного Кримінального процесуального кодексу України [1], яка закріплює загальні засади здійснення доказування у кримінальному провадженні, не містить окремої статті, яка б чітко визначала поняття суб'єктів кримінального процесуального доказування та їх перелік. У той же час, результати проведеного аналізу глави 4 КПК України та інших положень КПК України, а також матеріалів правозастосовної практики дають підстави зробити висновок, одним із ключових суб'єктів отримання доказів у кримінальному провадженні є оперативні підрозділи.

Варто зазначити, що вітчизняний законодавець досить обмежено підійшов до визначення процесуального статусу оперативних підрозділів у кримінальному процесуальному доказуванні. Так, відповідно до ст. 41 КПК України оперативні підрозділи органів Національної поліції, органів безпеки, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, органів Державної кримінально-виконавчої служби України, органів Державної прикордонної служби України здійснюють слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого, прокурора, а підрозділ детективів, оперативно-технічний підрозділ та підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України – за письмовим дорученням детектива або прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. При цьому під час виконання доручень слідчого, прокурора співробітник оперативного

підрозділу користується повноваженнями слідчого. Співробітники оперативних підрозділів (крім підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України) не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора. Доручення слідчого, прокурора щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковими для виконання оперативним підрозділом.

В. В. Вапнярчук виходячи з положень цієї статті доходить висновку, що можливість доручення під час здійснення кримінального провадження проведення оперативно-розшукових заходів чинним законодавством не передбачена. Тобто, у випадку доручення слідчим чи прокурором оперативному підрозділу здійснення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні співробітнику оперативного підрозділу, останнього можна вважати суб'єктом доказування [2, с. 163]. На нашу думку, відповідна точка зору є дискусійною, оскільки у ч. 2 ст. 41 КПК України передбачено, що під час виконання доручень слідчого, прокурора співробітник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого. При цьому співробітники оперативних підрозділів не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора. Виходячи з вищенаведеного можемо зробити висновок, що оперативні підрозділи є суб'єктами, на яких покладається обов'язок доказування у кримінальному провадженні. Водночас реалізація цього обов'язку оперативними підрозділами здійснюється лише в межах наданого слідчим чи прокурором доручення на проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, що є засобами отримання доказів у кримінальному провадженні. Виконуючи відповідне доручення, оперативні підрозділи отримують фактичні дані та їх джерела, які набувають статусу доказів лише після їх ретельної перевірки та оцінки слідчим, прокурором. Тобто, можемо зробити висновок, що чинне кримінальне процесуальне законодавство України не визначає оперативних підрозділів суб'єктами доказування у кримінальному провадженні. Оперативні підрозділи є суб'єктами, які забезпечують отримання доказів стороною обвинувачення у кримінальному провадженні.

Подібного висновку доходить й Р. В. Малюга, який, виходячи з аналізу положень ст. 41 КПК України, констатує, що співробітники оперативних підрозділів, набувають статусу слідчих з обмеженими повноваженнями і здійснюють процесуальні дії виключно за вказівкою слідчого чи прокурора. А тому відносити оперативних працівників до суб'єктів кримінального процесуального доказування вважаємо недоцільним [3, с. 64].

Водночас слід звернути увагу на те, що лише оперативні підрозділи органів Національної поліції, органів безпеки, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, органів Державної кримінально-виконавчої служби України, органів Державної прикордонної служби України є суб'єктами, які забезпечують отримання доказів стороною обвинувачення у кримінальному провадженні, оскільки діють в межах покладених на них доручень. У той же час, оперативні підрозділи детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України наділені повноваженнями виходити за межі відповідного доручення, здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора. Тобто, можемо дійти висновку, що оперативні підрозділи детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України є суб'єктами кримінального процесуального доказування, оскільки вони мають право як отримувати докази у кримінальному провадженні, так і використовувати їх для обґрунтування клопотання про проведення відповідних процесуальних дій.

Таким чином, можемо зробити висновок, що оперативні підрозділи відповідно до положень чинного кримінального процесуального законодавства України за своїм процесуальним статусом поділяються на: 1) оперативних підрозділів, які забезпечують отримання доказів стороною обвинувачення у кримінальному провадженні (оперативні підрозділи органів Національної поліції, органів безпеки, Національного антикорупційного

бюро України, Державного бюро розслідувань, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, органів Державної кримінально-виконавчої служби України, органів Державної прикордонної служби України); 2) оперативні підрозділи як суб'єкти кримінального процесуального доказування (оперативні підрозділи детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України).

Список бібліографічних посилань: 1. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10. Ст. 474. 2. Вапнярчук В. Суб'єкти кримінального процесуального доказування. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 1. С. 160–168. 3. Малюга Р. В. Кримінальне процесуальне доказування контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів у досудовому розслідуванні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2015. 273 с.

Одержано 13.10.2017

УДК 343.13

Олександр Федорович КОБЗАР,

доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА У КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ДОКАЗУВАННІ: СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ

Розвиток співпраці держав в міжнародній правовій допомозі пройшов тривалий шлях. Спочатку використовувалися найпростіші форми, наприклад досягнення домовленості про видачу особи, що вчинила злочин, або про які-небудь інші дії, пов'язані з тим або іншим злочином. Потім виникла необхідність обмінюватися інформацією, причому обсяг цієї інформації постійно розширювався. Якщо раніше вона торкалася окремих злочинців і злочинів, то поступово вона наповнюється новим змістом, зачіпає практично всі сфери боротьби зі злочинністю, включаючи статистику і наукові дані про причини, тенденції, прогнози злочинності і т. п.

На певному етапі виникає необхідність обмінюватися досвідом. У міру розвитку науково-технічного прогресу співпраця в цій сфері також видозмінюється і відіграє все більш істотну роль у відносинах між державами. Те ж саме відбувається і з наданням правової допомоги по кримінальних провадженнях, включаючи розшук злочинців, вручення документів, допит свідків, збір речових доказів і інші слідчі (розшукові) дії.

Співпраця держав повинна розвиватися на декількох рівнях. Перш за все це співпраця на двосторонньому рівні, яка своїми коренями сягає в далеке минуле. В даний час воно не лише не втратило свого значення, але відіграє постійно зростаючу роль. Двосторонні угоди дозволяють більш повно врахувати характер відносин між двома державами, їх інтереси по кожній конкретній проблемі. Найбільше поширення набули двосторонні угоди з таких питань, як надання правової допомоги по кримінальних провадженнях, видача злочинців, передача засуджених осіб для відбування покарання в країні, громадянами якої вони є.

Рада Безпеки ООН неодноразово підкреслювала, що найважливішою умовою ефективності співпраці держав у сфері боротьби зі злочинністю є наявність широкої і надійної міжнародно-правової бази. Альтернативний шлях до ефективної міжнародної співпраці у боротьбі зі злочинністю пов'язаний з формуванням правового поля боротьби зі злочинністю на субрегіональному рівні. Збіг ключових елементів правової системи, збіг кримінальної проблематики, схожість соціально-економічних і інших детермінант злочинності примушують ті або інші блоки держав, оформлені, як правило, по ознаці